

Верховний
Суд

Тема: Актуальні питання розгляду соціальних спорів

Анна БУЧИК,
суддя Верховного Суду

Національна школа суддів України

підготовка для підтримання кваліфікації суддів окружних адміністративних судів
20 – 24 лютого 2023 року

СПРАВИ

З ПРИВОДУ СТЯГНЕННЯ РАЗОВОЇ
ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ ДО 5 ТРАВНЯ

- ❖ про перерахунок щорічної одноразової грошової допомоги до 5 травня у розмірі, встановленому статтею 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2020 рік

Зразкова справа

- ... у зв'язку з прийняттям Конституційним Судом України рішення від 27.02.2020 у справі № 1-247/2018(3393/18) та визнанням таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), окремого положення пункту 26 розділу VI Прикінцевих та перехідних положень БК України у частині, яка передбачає, що норми і положення статей 12, 13, 14, 15 та 16 Закону № 3551-XII застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, стаття 13 Закону № 3551-XII (пільги особам з інвалідністю внаслідок війни) діяла та мала застосовуватись у редакції Закону № 367-XIV: «Щорічно до 5 травня інвалідам війни виплачується разова грошова допомога у розмірах: інвалідам I групи – десять мінімальних пенсій за віком; II групи – вісім мінімальних пенсій за віком; III групи – сім мінімальних пенсій за віком».

Постанова ВП/ВС від 13 січня 2021 року у справі № 440/2722/20

Рішення КАС/ВС від 29 вересня 2020 року у справі № 440/2722/20 (Пз/9901/14/20)

❖ про розміри виплати у 2021 році разової грошової допомоги до 5 травня

виплата за 2021 рік

ПОЗИВАЧ

інвалід війни II групи, має пільги, встановлені законодавством України для ветеранів війни

ВІДПОВІДАЧ

Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України Шмигаль Д.А.

ПРЕДМЕТ СПОРУ

оскарження постанови КМУ від 08.04.2021 № 325 «Деякі питання виплати разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-XII і «Про жертви нацистських переслідувань» №1584-III, якою затверджено Порядок № 325 з додатком до цього Порядку в частині визначення розмірів виплати у 2021 році разової грошової допомоги до 5 травня, передбаченої Законами № 3551-XII і № 1584-III особам з інвалідністю внаслідок війни II групи - 3906, 00 грн

Верховним Судом враховано

Рішення Конституційного Суду України від 18.12.2018 № 12-р/2018 щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 9 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (справа про соціальний захист ветеранів війни та членів їхніх сімей)

Рішення Конституційного Суду України від 27.02.2020 № 3-р/2020 щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення пункту 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України

Рішення КАС ВС від 29 вересня 2020 року у справі № 440/2722/20 (Пз/9901/14/20)
Постанова ВП ВС від 13 січня 2021 року у справі № 440/2722/20

Постанова Верховного Суду від 19 жовтня 2022 року № 440/4157/21

- ❖ про перерахунок щорічної одноразової грошової допомоги до 5 травня у розмірі, встановленому статтею 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

виплата за 2021 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК (1)

- **29.** Водночас, Верховний Суд наголошує на тому, що КМУ в додатку до Порядку № 325 установив, що у 2021 році виплата разової грошової допомоги до 5 травня, передбаченої Законом № 3551-XII, інвалідам війни II групи здійснюється у розмірі 3906, 00 грн, тобто визначив інші, ніж у вказаному Законі, розміри щорічної допомоги до 5 травня, що свідчить про невідповідність такого нормативного акта КМУ положенням Закону № 3551-XII, яким має вищу юридичну силу.
- **31.** Верховний Суд неодноразово наголошував, що суди не повинні застосовувати положення нормативно-правових актів, які не відповідають Конституції та законам України, незалежно від того, чи оскаржувались такі акти в судовому порядку та чи є вони чинними на момент розгляду справи, тобто згідно з правовою позицією Верховного Суду такі правові акти (як закони, так і підзаконні акти) не можуть застосовуватися навіть у випадках, коли вони є чинними (постанови від 12.03.2019 у справі № 913/204/18, від 10.03.2020 у справі № 160/1088/19).

Постанова КАС/ВС від 19 жовтня 2022 року у справі № 440/4157/21

- ❖ про перерахунок щорічної одноразової грошової допомоги до 5 травня у розмірі, встановленому статтею 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

виплата за 2021 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК (2)

- **38.** Верховний Суд зауважує, що з 1999 року було розпочато здійснення виплати до 5 травня в розмірі, кратному мінімальному розміру пенсії. У своїх рішеннях щодо порядку визначення розміру щорічної разової допомоги до 5 травня Конституційний Суд України робить висновок про неконституційність обмеження виплати до 5 травня спеціальними актами згідно з наявними фінансовими можливостями та визнає неконституційною дію таких нормативно-правових актів, фактично повертаючи дію норми, яка існувала в редакції з 1999 року та передбачала розмір виплати до 5 травня кратним до розміру мінімальної пенсії.
- **39.** Враховуючи те, що Законом 3551-XII не визначено інший розмір щорічної разової грошової допомоги до 5 травня, суд вважає неможливим до внесення відповідних змін законодавцем, застосування іншої величини при обчисленні розміру цього виду допомоги.

Постанова КАС/ВС від 19 жовтня 2022 року у справі № 440/4157/21

❖ про розміри виплати у 2022 році разової грошової допомоги до 5 травня

виплата за 2022 рік

ПОЗИВАЧ

особа з інвалідністю внаслідок війни II групи

ВІДПОВІДАЧ

ГУ ПФУ в Черкаській області

ПРЕДМЕТ СПОРУ

відмова виплати щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік у розмірі восьми мінімальних пенсій за віком відповідно до статті 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII

55. Разом з тим, Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, введено в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб (пункт 3). Крім того, підпунктом 2 пункту 4 вказаного Указу постановлено Кабінет Міністрів України невідкладно **забезпечити фінансування та вжити в межах повноважень інших заходів, пов'язаних із запровадженням правового режиму воєнного стану на території України.**

... Низкою Указів Президента України було продовжено воєнний стан в Україні

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

виплата за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

62. З огляду на запровадження в Україні воєнного стану, колегія суддів звертає увагу на деякі аспекти міжнародних та національних гарантій захисту прав людини і громадянина.

63. Так, відповідно до статті 15 Європейської конвенції з прав людини (1951 року, Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року) «Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації» під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, **що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом.**

64. Згідно зі статтею 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року) **під час надзвичайного становища в державі, при якому життя нації перебуває під загрозою і про наявність якого офіційно оголошується, держави-учасниці цього Пакту можуть вживати заходів на відступ від своїх зобов'язань за цим Пактом тільки в такій мірі, у якій це диктується гостротою становища**, при умові, що такі заходи не є несумісними з їх іншими зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії соціального походження. **Це положення не може бути** підставою для якихось відступів від статей 6 (право на життя), 7 (заборона катування), 8 (заборона рабства), 11 (заборона позбавлення волі на тій лише підставі, що особа не в змозі виконати якесь договірне зобов'язання), 15 (заборона зворотної дії в часі закону, який визначає кримінальну відповідальність), 16 (право на невідчужувану правосуб'єктність) і 18 (свобода думки та совісті).

65. Відповідно до пункту 13 Рекомендацій (2004)20 «Про судовий перегляд адміністративних актів», прийнятих Комітетом Міністрів Ради Європи 15 грудня 2004 року (Recommendation REC(2004)10 of the Committee of Ministers to member States concerning the protection of the human rights and dignity of persons with mental disorder and its Explanatory Memorandum (Adopted by the Committee of Ministers on 22 September 2004 at the 896th meeting of the Ministers' Deputies)) держави можуть встановлювати деякі виключення з поняття адміністративних актів, які повинні бути закріплені законодавчо, зокрема, стосовно актів, пов'язаних зі сферою міжнародних відносин та забезпечення національної безпеки.

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

66. Крім того, на сьогодні Конституційний Суд України у своїх рішеннях сформував практику стосовно запровадження, шляхом прийняття законів, нових механізмів перерозподілу Державного бюджету України та використання бюджету Пенсійного фонду України у соціальній сфері, спрямованих на досягнення розумного балансу між інтересами окремих осіб, суспільства та держави.

67. Так, у Рішенні від 8 жовтня 2008 року № 20-рп/2008 (пункт 5) Конституційний Суд України вказав, що види і розміри соціальних послуг встановлюються державою з урахуванням її фінансових можливостей. Конституційний Суд України, вирішуючи це питання, врахував положення актів міжнародного права, зокрема статтю 22 Загальної декларації прав людини про те, що розміри соціальних виплат і допомоги встановлюються з урахуванням фінансових можливостей держави, тобто кожна людина як член суспільства має право на соціальне забезпечення, здійснення необхідних для підтримання її гідності, вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва, проте відповідно до структури і ресурсів кожної держави.

68. У Рішенні від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 (пункт 2.1) Конституційний Суд України зазначив, що розміри соціальних виплат залежать від соціально-економічних можливостей держави, проте мають забезпечувати конституційне право кожного на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, гарантоване статтею 48 Конституції України.

69. Конституційний Суд України в рішенні від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012 визначив, що однією з ознак України як соціальної держави є забезпечення загальносуспільних потреб у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України виходячи з фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України. При цьому рівень державних гарантій права на соціальний захист має відповідати Конституції України, а мета і засоби зміни механізму нарахування соціальних виплат та допомоги - принципам пропорційності і справедливості. В даному рішенні Конституційний Суд спирається на Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, який встановлює загальний обов'язок держав забезпечити здійснення прав, що передбачені цим пактом, у максимальних межах наявних ресурсів (пункт 1 статті 2).

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

70. У Рішенні Конституційного Суду від 22 травня 2018 року № 5-р/2018 зазначено, що звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини є їх обмеженням. Верховна Рада України повноважна ухвалювати закони, що встановлюють обмеження, відповідно до таких критеріїв: "обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими, у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права". Відповідно до пункту 1 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються права і свободи людини, гарантії цих прав і свобод. Але, визначаючи їх, законодавець може лише розширювати, а не звужувати, зміст конституційних прав і свобод та встановлювати механізми їх здійснення. Отже, положення частини третьої статті 22 Конституції України необхідно розуміти так, що при ухваленні нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини, якщо таке звуження призводить до порушення їх сутності.

71. **Таким чином**, з аналізу вищезазначених рішень Конституційного Суду України **можна дійти висновку**, що держава виходячи з існуючих фінансово-економічних можливостей має право вирішувати соціальні питання на власний розсуд. Тобто у разі значного погіршення фінансово-економічної ситуації, виникнення умов воєнного або надзвичайного стану, необхідності забезпечення національної безпеки України, модернізації системи соціального захисту тощо держава може здійснити відповідний перерозподіл своїх видатків з метою збереження справедливого балансу між інтересами особи та суспільства. Проте держава не може вдаватися до обмежень, що порушують сутність конституційних соціальних прав осіб, яка безпосередньо пов'язана з обов'язком держави за будь-яких обставин забезпечувати достатні умови життя, сумісні з людською гідністю. Одним з основних принципів, який застосовується державою для реалізації конституційного права на соціальний захист є принцип збалансованості та пропорційності між фінансовими можливостями держави, які визначаються, передусім, внутрішнім законодавством держави, що враховує, зокрема, зовнішньо та внутрішньо економічні і політичні чинники.

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

72. Колегія суддів зазначає, що в адміністративних справах, спір у яких стосується соціального захисту під час війни вразливих груп населення, **необхідно віднайти баланс між конституційною цінністю оборони, яка є суспільним (публічним) інтересом, у якому акумулюються індивідуальні права кожного, з одного боку, та метою законодавчого впорядкування отримання певного виду соціальної допомоги, з іншого боку.**

73. Одним із важливих моментів для здійснення судового контролю правомірності дій і рішень суб'єктів владних повноважень є адекватна оцінка адміністративними судами заходів публічної влади (парламенту, глави держави, уряду, центральних органів виконавчої влади, спеціальних органів), які вживаються нею у воєнний час і які є необхідними для подолання збройної агресії російської федерації проти України, зокрема, щодо виділення/перерозподілу фінансових ресурсів для забезпечення заходів військового стану та проведення мобілізації. Такі фінансові заходи є необхідними, проте інколи вони можуть здаватися незвичними, неординарними і надмірними для мирного часу.

74. Доцільність вжиття вищезазначених фінансових заходів визначається законодавчою та виконавчою гілками державної влади, а межі судового контролю повинні полягати в тому, наскільки вони є сумісними з Конституцією та законами України. При цьому рішення суб'єктів владних повноважень стосовно виділення чи перерозподілу фінансових ресурсів на соціальні програми у зв'язку з потребами першочергового фінансування потреби оборони країни не повинні спричиняти свавілля, а навпаки, заслуговувати на підтримку громадян, а для цього такі зусилля парламенту, глави держави, уряду в умовах воєнного стану повинні бути належним чином умотивовані та донесені до відома суспільства.

75. В умовах воєнного стану держава зобов'язана мобілізувати всі доступні їй ресурси, у тому числі фінансові, для посилення своєї обороноздатності та відсічі збройної агресії російської федерації проти України. Відтак, прийняті органами державної влади рішення, направлені для досягнення вказаних цілей, повинні піддаватись судовому контролю з особливою увагою. Водночас, за межами воєнного стану, при досягненні інших суспільних цілей, розсуд держави є істотно вужчим.

76. Також колегія суддів зазначає, що підтримання високого рівня обороноздатності є найвищим державним інтересом і однією з найбільш захищених конституційних цінностей України, оскільки відповідно до частини першої статті 17 Конституції України захист суверенітету та територіальної цілісності України є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

77. При цьому обмеження прав людини і громадянина під час війни може бути цілеспрямованим і масовими, однак очевидним є те, що в умовах воєнного стану підстави для його виправдання є іншими ніж у мирний час. Питання оцінки таких обмежень обумовлюються, серед іншого, тим, що у військовий час органи державної влади з метою здійснення оборони держави можуть надавати перевагу аргументам, які обумовлюють посилення обороноздатності (потреби оборони), а не тим, які націлені на індивідуальні права.

78. Так, частиною другою статті 20 Закону №389-VIII передбачено, що в умовах воєнного стану **не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені частиною другою статті 64 Конституції України.**

79. Статтею 64 Конституції України встановлено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. **В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції** (стаття 24 громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; стаття 25 громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство; стаття 27 кожна людина має невід'ємне право на життя; стаття 28 кожен має право на повагу до його гідності; стаття 29 кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність; стаття 40 усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади; стаття 47 кожен має право на житло; стаття 51 шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка; стаття 52 діти рівні у своїх правах; стаття 55 права і свободи людини і громадянина захищаються судом; стаття 56 кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади; стаття 57 кожному гарантується право знати свої права і обов'язки; стаття 58 закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи; стаття 59 кожен має право на професійну правничу допомогу; стаття 60 ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази; стаття 61 ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення; стаття 62 особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду; стаття 63 особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом).

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

80. Також, як правильно визначено судом апеляційної інстанції, правовідносини щодо соціального захисту громадян регулюються статтею 46 Конституції України, яка не передбачена частиною другою статті 64 Конституції України.

81. Тобто, **право соціального захисту, гарантоване статтею 46 Конституції України, може бути обмежено в умовах воєнного або надзвичайного стану.**

87. Відповідно до частини сьомої статті 20 та абзацу третього підпункту 2 пункту 22 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України Кабінет Міністрів України постановою («Деякі питання виплати у 2022 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань») затвердив Порядок № 540.

88. Підпунктом 2 пункту 2 вищевказаної постанови Кабінету Міністрів України встановлено, що виплата грошової допомоги у 2022 році здійснюється, зокрема, органами Пенсійного фонду України - особам, які перебувають на обліку в територіальних органах Пенсійного фонду України як особи, яким призначено пенсію (щомісячне довічне грошове утримання), станом на 5 травня 2022 року, шляхом включення у відомості (списки) на виплату пенсій.

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

90. Положеннями пункту 5 Порядку №540 визначено, що бюджетні кошти розподіляються Мінсоцполітики в межах бюджетних призначень і спрямовуються:

Пенсійному фонду України - ...

Виплата грошової допомоги здійснюється у розмірах згідно з додатком. Ним передбачено, що разова грошова допомога до 5 травня у 2022 році виплачується в таких розмірах:

-**особам з інвалідністю внаслідок війни** та колишнім малолітнім (яким на момент ув'язнення не виповнилося 14 років) в'язням концентраційних таборів, гетто, інших місць примусового тримання, визнаним особами з інвалідністю внаслідок загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин: I групи - 4421 гривня, II групи -**3906 гривень**, III групи - 3391 гривня;

-...

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

92. Виходячи з аналізу вищезазначених норм та враховуючи встановлені судами попередніх інстанцій обставини справи, Верховний Суд вважає за необхідне сформулювати такі правові висновки у спірних правовідносинах:

➤ право позивача, як особи з інвалідністю внаслідок війни 2-ї групи, на виплату щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік у розмірі восьми мінімальних пенсій за віком відповідно до статті 13 Закону № 3551-XII, підпадає під гарантії, передбачені статтею 46 Конституції України, які відповідно до статті 64 Конституції України можуть бути тимчасово обмежені в умовах воєнного або надзвичайного стану;

➤ положення частини сьомої статті 20 та абзацу третього підпункту 2 пункту 22 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України як спеціального закону, що прийняті у 2022 році, не визнавалися Конституційним Судом України неконституційними, а тому є чинними та обов'язковими для виконання всіма суб'єктами приватного та публічного права;

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

- Кабінет Міністрів України відповідно до пунктів 3, 7 статті 116 Конституції України, частини сьомої статті 20 та абзацу третього підпункту 2 пункту 22 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, з огляду на запровадження в Україні воєнного стану та для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, може приймати рішення **щодо порядку застосування і розмірів державних соціальних стандартів та гарантій**, зокрема і щодо порядку використання у 2022 році коштів державного бюджету, передбачених для виплати щорічної разової грошової допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань;
- з огляду на запровадження в Україні воєнного стану та для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації, виходячи з наявних/обмежених фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, прийняття Кабінетом Міністрів України рішення щодо тимчасового порядку застосування і розмірів державних соціальних стандартів та гарантій, що стосується разової (несистематичної, додаткової до пенсії та інших видів соціальних виплат) грошової допомоги від держави, ніяким чином не може розцінюватися, як звуження права на соціальний захист, таке рішення покликане, передусім, фінансово забезпечити заходи правового режиму воєнного стану в Україні та заходи загальної мобілізації;

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

- з огляду на положення пунктів 3, 7 статті 116 Конституції України, вимоги підпункту 2 пункту 4 Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року №2102-IX, керуючись частиною сьомою статті 20 та абзацом третім підпункту 2 пункту 22 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України Кабінет Міністрів України постановою від 7 травня 2022 року № 540 затвердив порядку використання у 2022 році коштів державного бюджету, передбачених для виплати щорічної разової грошової допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань, яким встановлено, що виплата разової грошової допомоги до 5 травня у 2022 році виплачується, зокрема, у такому розмірі: **особам з інвалідністю внаслідок війни** та колишнім малолітнім (яким на момент ув'язнення не виповнилося 14 років) в'язням концентраційних таборів, гетто, інших місць примусового тримання, визнаним особами з інвалідністю внаслідок загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин: I групи - 4421 гривня, II групи - **3906 гривень**, III групи - 3391 гривня;
- з огляду на імперативні вимоги частини другої статті 19 Конституції України (органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України) та норми пункту 2 Положення №280 (Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства), Пенсійний фонд України та його територіальні органи під час вирішення питання щодо нарахування та виплатити позивачу, як особі з інвалідністю внаслідок війни 2-ї групи, щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік повинні керуватися положеннями Порядку № 540.

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

❖ виплата особі з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

виплата за 2022 рік

93. Отже, враховуючи положення частини другої статті 20 Закону №389-VIII, частини сьомої статті 20 та абзацу третього підпункту 2 пункту 22 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, колегія суддів доходить висновку, що у 2022 році виплата щорічної разової грошової допомоги до 5-го травня має здійснюватися у розмірах, визначених в додатку до Порядку, затвердженого Постановою № 540.

94. Колегія суддів вважає безпідставним посилання позивача на рішення Верховного Суду від 29 вересня 2020 року у зразковій справі №440/2722/20, оскільки після прийняття вказаного рішення відбулася зміна законодавства у частині врегулювання виплати щорічної разової грошової допомоги до 5-го травня, а також суттєво змінилися обставини: Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 в Україні ведено воєнний стан, який триває і на сьогодні.

95. Також, враховуючи положення пунктів 3, 7 статті 116 Конституції України, положення частини сьомої статті 20 та абзацу третього підпункту 2 пункту 22 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, колегія суддів вважає безпідставними доводи касаційної скарги про те, що у чинному законодавстві відсутні норми, які б надавали право Кабінету Міністрів України визначати розмір одноразової грошової допомоги до 5-го травня на 2022 рік.

96. Окрім того, як обґрунтовано було зазначено судом апеляційної інстанції, позивач не був позбавлений права на щорічну разову грошову допомогу до 5-го травня та отримав її у розмірі 3906 грн, що встановлено в додатку до Порядку, затвердженого постановою № 540.

Постанова КАС/ВС від 01 грудня 2022 року у справі № 580/2869/22

СПРАВИ

З ПРИВОДУ ПЕНСІЙНОГО І СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

- ❖ право на отримання доплати до пенсії колишньому працівнику органів внутрішніх справ згідно із постановою Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 № 713 «Про додатковий соціальних захист окремих категорій осіб» при здійсненні перерахунку його пенсії на виконання рішення суду

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Внаслідок ухвалення Кабінетом Міністрів України постанови від 14.07.2021 № 713 «Про додатковий соціальних захист окремих категорій осіб» з 01.07.2021 колишнім військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ (міліції), поліцейським та іншим особам, пенсії яким призначено за нормами Закону № 2262-XII до 01.03.2018 було встановлено щомісячну доплату в сумі 2000,00 грн виплата якої не здійснюється у разі коли пенсія особам, зазначеним в абзацах першому і другому пункту 1 цієї постанови, переглядалася (перераховувалася) після 01.03.2018.
- Перерахунок пенсії, проведення якого згідно з абзацом третім пункту 1 постанови № 713 є обставиною, що виключає можливість нарахування щомісячної доплати у розмірі 2000, 00 грн до розмірів пенсій, визначених відповідно до статей 13, 21 і 36 Закону № 2262-XII має бути обумовлений підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII на підставі нормативно-правового акта компетентного органу, оскільки в такий спосіб досягається мета, яка слугувала підставою для ухвалення постанови № 713, а саме зменшення диспропорцій в розмірах пенсій, визначених на законних підставах. Натомість перерахунок пенсії, проведений на виконання судового рішення з метою усунення порушеного права особи на належний розмір пенсії, право на отримання якої у особи виникло до 01.03.2018, не є перерахунком пенсії у зв'язку із зміною складових грошового забезпечення чи інших показників основного розміру пенсії.

Постанова Верховного Суду від 08 листопада 2022 року у справі № 420/2473/22

- ❖ виплата одноразової грошової допомоги у більшому розмірі у зв'язку із зміною причинного зв'язку захворювання, отриманого поліцейським, на підставі судового рішення, а не за наслідком повторного медичного огляду медико-соціальної експертної комісії

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Зміна причинного зв'язку захворювання, отриманого поліцейським, з «в період проходження служби в органах внутрішніх справ» на «пов'язане із виконанням службових обов'язків», що відбулась на підставі виконання судового рішення, а не за наслідком повторного медичного огляду медико-соціальної експертної комісії, свідчить про те, що право на отримання одноразової грошової допомоги виникає у особи коли йому вперше було встановлено групу інвалідності.
- У такому випадку особа має право на виплату одноразової грошової допомоги у більшому розмірі, так як його травма і захворювання були отримані під час виконання службових обов'язків.

Постанова Верховного Суду від 08 листопада 2022 року у справі № 380/8892/21

- ❖ про право на перерахунок пенсії з 01.01.2018 на підставі Закону № 2262-XII з урахуванням складових, що містяться у довідці

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- колегія суддів Верховного Суду погоджується з доводами позивача, що він має право отримувати пенсію, перерахунок якої здійснено з 01.01.2018 на підставі Закону № 2262-XII, з урахуванням 100% виплати підвищення пенсії саме з 01.01.2018, а не з моменту набрання 05.03.2019 законної сили рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 12.12.2018 у справі №826/3858/18 та до набрання чинності Постанови КМУ № 804
- водночас задоволенню не підлягають вимоги про зобов'язання ГУПФУ в Одеській області включити до перерахунку додаткові складові, а саме: надбавку за роботу з таємними виробами, носіями, документами в розмірі 15% від посадового окладу; надбавку за виконання особливо важливих завдань в розмірі 50% посадового окладу з урахуванням окладу за військове звання та надбавку за вислугу років; премію в розмірі 380% від посадового окладу та здійснити виплату донарахованих сум з урахуванням 100 % суми підвищення пенсії, оскільки Одеським ОВК на підставі постанови № 704 не видано довідки із цими складовими. Відповідачем у цій справі є ГУПФУ, який здійснює перерахунок пенсії на підставі довідки у разі зміни грошового забезпечення, яка надійшла з Одеського ОВК. Довідка від 02.04.2018, видана Одеським ОВК на ім'я позивача, містить лише такі складові: посадовий оклад, оклад за військовим званням, надбавка за вислугу років.

Аналогічну правову позицію висловлює КАС/ВС, зокрема, у постанові від 10 листопада 2021 року у справі № 440/2224/18

Постанова Верховного Суду від 10 листопада 2022 року № 1540/4579/18

❖ щодо правил застосування індексації у разі підвищення посадових окладів

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК (1)

- За змістом положень абзаців 3-5 пункту 5 Порядку №1078 (в редакції, яка діє з 15 березня 2018 року) сума індексації у місяці підвищення грошових доходів, зазначених у абзаці першому цього пункту, не нараховується, якщо розмір підвищення грошового доходу перевищує суму індексації, що склалася у місяці підвищення доходу.
- Якщо розмір підвищення грошового доходу не перевищує суму індексації, що склалась у місяці підвищення доходу, сума індексації у цьому місяці визначається з урахуванням розміру підвищення доходу і розраховується як різниця між сумою індексації і розміром підвищення доходу.
- У разі зростання заробітної плати за рахунок інших її складових без підвищення тарифних ставок (окладів) сума індексації не зменшується на розмір підвищення заробітної плати. У разі коли відбувається підвищення тарифної ставки (окладу), у місяці підвищення враховуються всі складові заробітної плати, які не мають разового характеру.
- Отже, для правовідносин, пов'язаних з нарахуванням індексації, визначальним є також факт підвищення саме грошового доходу, а не лише тарифних ставок (окладів).

Постанова Верховного Суду від 24 січня 2023 року у справі № 380/2553/20

❖ щодо правил застосування індексації у разі підвищення посадових окладів

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК (2)

- Оскільки в березні 2018 року відбулося підвищення посадових окладів, відповідно до абзацу 4 пункту 5 Порядку №1078 сума індексації в березні 2018 року повинна розраховуватися як різниця між сумою індексації і розміром підвищення доходу.
- Відповідно до абзацу 6 пункту 5 Порядку №1078, до визначеної (згідно абзаців 4 та 5 пункту 5 Порядку № 1078) суми індексації додається сума індексації, яка складається внаслідок перевищення величини індексу споживчих цін порогу індексації (103 відсотка).
- Тобто, з березня 2018 року підлягає до виплати сума індексації грошового забезпечення, визначена на підставі вищенаведених положень Порядку №1078, а у разі коли величина індексу споживчих цін перевищить поріг в розмірі 103 відсотка, то в підвищеному розмірі, аж до наступного підвищення тарифної ставки (окладу), при якому сума збільшення грошового забезпечення (заробітної плати) перевищить таку суму індексації.

Постанова Верховного Суду від 24 січня 2023 року у справі № 380/2553/20

- розмір заробітної плати прокурора не підпадає під регулювання постанови Кабінету Міністрів України №708

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Розміри посадових окладів, надбавки за вислугу років та премій, що виплачуються прокурорам, визначені у частинах другій-сьомій статті 81 Закону №1697-VII.
- Конституційний Суд України неодноразово висловлював юридичні позиції, за якими метою нормативного регулювання, зокрема питань соціального захисту працівників прокуратури, є уникнення втручання інших органів влади в діяльність прокуратури; питання пенсійного забезпечення прокурорів має визначати Верховна Рада України законом, а не Кабінет Міністрів України підзаконним актом (абзаци шостий, восьмий підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 13 грудня 2019 року № 7-р(II)/2019).
- Постанова Кабінету Міністрів України №708 установлює механізм підвищення заробітної плати працівникам бюджетних установ, які беруть участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах її проведення або залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, за фактичний час перебування в районах проведення такої операції (здійснення таких заходів).
- Враховуючи єдиний статус прокурорів в Україні незалежно від місця прокуратури в системі прокуратури України, положення постанови Кабінету Міністрів України №708 не поширюється на прокурора, оскільки його заробітна плата є предметом спеціального нормативного регулювання, а саме - Закону №1697-VII.

Постанова Верховного Суду від 12 січня 2023 року у справі № 420/15341/21

- положення законодавства, що підлягають застосуванню, при визначенні розміру грошового забезпечення прокурора, який не пройшов атестації

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- До прокурора, який не пройшов успішно атестацію та не переведений за її наслідками на посаду в Офіс Генерального прокурора, обласну чи окружну прокуратури, застосуванню підлягають приписи абзацу 3 пункту 3 розділу II «Прикінцеві і перехідні положення» Закону № 113-IX, зі змісту якого слідує, що на період до дня звільнення або переведення до Офісу Генерального прокурора, обласної прокуратури, окружної прокуратури оплата праці прокурорів, які не завершили процедуру атестації, здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України, яка встановлює оплату праці працівників органів прокуратури, а саме постанови КМУ № 505

Постанова Верховного Суду від 24 січня 2023 року у справі № 460/5939/20

- особливості обчислення пенсії особам офіцерського складу, які були відряджені для роботи в органах державної влади

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Базою для обчислення і перерахунку пенсії особам офіцерського складу, які були відряджені для роботи в органах державної влади є грошове забезпечення, встановлене за військовою (спеціальною) посадою, а не фактично отримуваний заробіток за місцем проходження служби.

Постанова Верховного Суду від 09 лютого 2023 року у справі № 825/2164/18

❖ про право на виплату пенсії з урахуванням 100% виплати її підвищення з 01.01.2018

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- з огляду на визначені в частині третій статті 7 КАС загальних засад пріоритетності законів над підзаконними актами оскаржувані пункти 1, 2 Постанови № 103 та зміни до пункту 5 і додатка 2 Порядку № 45 є протиправними й такими, що не відповідають правовим актам вищої юридичної сили

Аналогічну правову позицію висловлювала і Велика Палата Верховного Суду, зокрема, у постанові від 13 січня 2021 року у зразковій справі № 440/2722/20 (Пз/9901/14/20).

- Верховний Суд неодноразово наголошував, що суди не повинні застосовувати положення нормативно-правових актів, які не відповідають Конституції та законам України, незалежно від того, чи оскаржувались такі акти в судовому порядку та чи є вони чинними на момент розгляду справи

Тобто, згідно з правовою позицією Верховного Суду такі правові акти (як закони, так і підзаконні акти) не можуть застосовуватися навіть у випадках, коли вони є чинними (постанови від 12.03.2019 у справі № 913/204/18, від 10.03.2020 у справі № 160/1088/19).

- отже, з урахуванням вимог статті 7 КАС, а також того, що Верховний Суд постановою від 12 листопада 2019 року у справі № 826/3858/18 встановив, що пункти 1, 2 Постанови № 103 та зміни до пункту 5 і додатка 2 Порядку № 45 є протиправними й такими, що не відповідають правовим актам вищої юридичної сили, суди у період чинності цих норм постанови Кабінету Міністрів України повинні застосовувати Закон № 2262-XII (безвідносно до того, чи скасовані ці норми судом), хоч ці норми й не були скасовані на момент спірних правовідносин.

Така правова позиція була в черговий раз підтримана Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 09.06.2022 у справі № 520/2098/19 (провадження 11-325апп21).

Постанова Верховного Суду від 14 листопада 2022 року № 1140/3454/18

❖ про право на виплату пенсії з урахуванням 100% виплати її підвищення з 01.01.2018

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- особа, якій здійснено перерахунок пенсії з 01.01.2018 на підставі Закону № 2262-XII, має право отримувати таку пенсію з урахуванням 100% виплати підвищення пенсії саме з 01.01.2018, а не з моменту набрання 05.03.2019 законної сили рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 12.12.2018 у справі №826/3858/18 та до набрання чинності Постанови КМУ № 804

Постанова Верховного Суду від 14 листопада 2022 року № 1140/3454/18

- ❖ щодо підстав для видачі особі, яка проходила службу в органах кримінально-виконавчої системи довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії з урахуванням видів грошового забезпечення, установлених законодавством для поліцейських

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Судами першої та апеляційної інстанцій встановлено, що позивач проходив службу в органах кримінально-виконавчої системи у званні підполковника внутрішньої служби на посаді – черговий помічник начальника установи відділу нагляду та безпеки установи виконання покарань ЯЯ-320/101 УМВС України в Запорізькій області.
- Безпосередньо на посадах начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ (міліції) позивач службу не проходив.
- За таких обставин, враховуючи сформовану практику Верховного Суду суди попередніх інстанцій обґрунтовано дійшли висновку про відсутність підстав для видачі позивачу довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії з урахуванням видів грошового забезпечення, установлених законодавством для поліцейських.
- Покликання позивача в обґрунтування касаційної скарги на те, що нова частина 3 статті 63 Закону №2262, в редакції Закону №900, не містить обмежень щодо перерахунку пенсії з грошового забезпечення поліцейських виключно особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ є безпідставним, оскільки за змістом цієї норми визначено саме такі правила перерахунку пенсії з врахуванням грошового забезпечення поліцейських.
- Водночас, таке правове регулювання не позбавляє позивача права на перерахунок пенсії, який, за наявності передбачених законом підстав, здійснюється за правилами частини 4 статті 63 Закону №2262.

Постанова Верховного Суду від 14 лютого 2023 року у справі № 808/2473/17

СПРАВИ

З ПРИВОДУ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО

ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

- ❖ протиправність відмови пенсійного органу у призначенні пенсії з підстави невідповідності заяви про її призначення затвердженій формі за наявності у ній необхідної інформації та наявності у заявника відповідних документів

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

➤ Невідповідність заяви встановленій формі за наявності у ній необхідної інформації та наявності у відповідача відповідних документів не може бути підставою для позбавлення права на пенсійне забезпечення, за наявності підстав для його призначення. До того ж, Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій і Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» не містять таку підставу для відмови у призначенні пенсії як невідповідність заяві про її призначення затвердженій формі, а подана заява містила необхідну інформацію і стосувалась саме призначення пенсії позивачу, документи щодо якого знаходяться в пенсійній справі.

Постанова Верховного Суду від 27 січня 2023 року у справі № 174/296/17(2-а/174/54/2017)

- ❖ оскарження ч.2 п.1 постанови Кабінету Міністрів України № 1088 від 24.12.2019 «Деякі питання виплати пенсій окремим категоріям громадян»

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Безпосередній словесний, логіко-граматичний та юридичний аналіз конструкцій та змісту положень підпункту 2 пункту 1 Постанови Кабінету Міністрів України № 1088 від 24.12.2019 «Деякі питання виплати пенсій окремим категоріям громадян» дає підстави вважати, що з 01.01.2020 Урядом встановлено порядок виплати пенсій, які з 01.01.2016 перераховані з розміру грошового забезпечення за прирівняною посадою поліцейського (з урахуванням доплат до попереднього розміру пенсії, підвищень, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством (крім підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, що визначені законом), а також відсоткової виплати різниці між місячним розміром підвищеної пенсії, розрахованої з 1 січня 2016 р., та місячним розміром пенсії, отриманої особою за період з 1 січня 2016 р. по 31 грудня 2017 р, а не визначено підставу для перерахунку таких пенсій та складові грошового забезпечення для відповідного перерахунку пенсій.
- Тобто, оскаржуваними положеннями Постанови № 1088 визначено умови завершення виплати перерахованих у 2018 році сум пенсій за період до скасування у судовому порядку пункту 3 Постанови №103.

Постанова Верховного Суду від 30 листопада 2022 року у справі № 640/620/20

- ❖ Пенсійний орган зобов'язаний здійснити перерахунок пенсії із заробітної плати, яка була отримана в російських рублях, по курсу української гривні до російського рубля, встановленого Національним банком України на день призначення пенсії

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- З моменту припинення функціонування рубля в грошовому обігу на території України та запровадження національної валюти, розмір заробітку (доходу) визначається виходячи з офіційно встановленого курсу на момент призначення пенсії. Тобто, заробітна плата, вказана в російських рублях повинна бути переведена по курсу української гривні до російського рубля на момент призначення пенсії

Постанова Верховного Суду від 16 січня 2023 року у справі № 823/1764/17

СПРАВИ

З ПРИВОДУ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО

ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО

СТРАХУВАННЯ І СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

- ❖ наслідки повідомлення відділення Фонду соціального захисту інвалідів про незарахування кількості робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Повідомлення відділення Фонду соціального захисту інвалідів про незарахування кількості робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю до виконання нормативу таких робочих місць самі собою юридичних наслідків не створюють, а лише зобов'язують суб'єкта господарювання виправити дані звітної документи. У разі, коли звітність не виправлена, то відділення Фонду зобов'язане повідомити територіальний орган Держпраці, який у межах позапланової перевірки встановлює дотримання чи недотримання роботодавцем виконання вимог законодавства зі створення робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю. При цьому, повідомлення Фонду про незарахування кількості робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю до виконання нормативу таких робочих місць може свідчити лише про розбіжність у даних звітності, а не про невиконання суб'єктом господарювання встановленого нормативу.

Постанова Верховного Суду від 21 листопада 2022 року у справі № 400/3957/21

- ❖ прийняття рішення уповноваженим органом з питань соціального захисту населення про непризначення субсидії особі на наступний строк

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Уповноважений орган з питань соціального захисту населення може прийняти рішення про непризначення субсидії особі на наступний строк у разі надходження інформації про наявність у неї заборгованості з оплати послуг. При цьому, сума такої заборгованості має перевищувати двадцять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

Постанова Верховного Суду від 25 листопада 2022 року у справі № 438/1096/17

- ❖ відповідність квартирному обліку внутрішньо переміщеної особи з числа учасників бойових дій є обов'язковою вимогою для отримання компенсації за належні для отримання жилі приміщення

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Для внутрішньо переміщених осіб з числа учасників бойових дій передбачено окремий визначений законодавством порядок прийняття на квартирний облік. Зокрема, особливістю вказаного порядку є те, що такі особи беруться на квартирний облік у населеному пункті в межах території обслуговування органу соціального захисту населення, в якому вони перебувають на обліку як внутрішньо переміщена особа.
- Отже, відповідність квартирному обліку внутрішньо переміщеної особи з числа учасників бойових дій як особи, що має спеціальний статус, є обов'язковою вимогою для отримання компенсації за належні для отримання жилі приміщення згідно Порядку виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, затвердженого Кабінетом Міністрів України, та має узгоджуватись із приписами Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм житлових приміщень.

Постанова Верховного Суду від 10 листопада 2022 року у справі № 826/10728/18

- ❖ безперервність страхового стажу особи поновленої на роботі, після незаконного звільнення

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Стаж роботи особи, яка була незаконно звільнена, а потім поновлена, вважається безперервним і така особа вважається застрахованою особою

Постанова Верховного Суду від 30 листопада 2022 року у справі № 580/2613/19

- ❖ право застрахованої особи на отримання допомоги по безробіттю у належному розмірі у разі не внесення пенсійним органом даних про її страховий стаж до Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- У разі якщо страховий стаж громадянина протягом 12 місяців, що передували реєстрації його як безробітного, становить не менше ніж шість місяців, але відповідні дані про стаж не внесено до Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, який включає реєстр застрахованих осіб, у зв'язку з несвоєчасною сплатою роботодавцем страхових внесків, громадянин не може бути позбавлений права на отримання допомоги по безробіттю у належному розмірі, оскільки контроль за повнотою та своєчасністю сплати роботодавцем страхових внесків, а також відповідальність за формування та ведення реєстру застрахованих осіб несе Пенсійний фонд України

Постанова Верховного Суду від 16 січня 2023 року у справі № 823/1764/17

- ❖ право особи на отримання одноразової грошової допомоги внаслідок отримання інвалідності, встановленої поза межами визначеного законодавством трьохмісячного терміну

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Встановлена судовим рішенням бездіяльність військового комісаріату, наслідком якої стала неможливість отримання особою відповідних документів військово-лікарської комісії та медико-соціальної експертної комісії у тримісячний термін після отримання травми під час проходження військових зборів, порушує право особи на звернення до компетентного органу з питанням про виплату грошової допомоги. Враховуючи вказану обставину, особа має право на отримання грошової допомоги внаслідок отримання інвалідності, встановленої поза межами визначеного пунктом 6 частини другої статті 16 Закону України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» трьохмісячного терміну.

Постанова Верховного Суду від 21 грудня 2022 року у справі №120/3395/20-а

- ❖ обов'язок уповноваженого органу Фонду соціального страхування України проводити індексацію страхових виплат працюючому потерпілому внаслідок нещасного випадку

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Працюючому потерпілому внаслідок нещасного випадку роботодавцем в першу чергу індексується сума оплата праці. Роботодавець зобов'язаний своєчасно надавати уповноваженому органу Фонду соціального страхування України відомості стосовно проіндексованої суми заробітної плати потерпілого та відомості щодо зміни стану його працевлаштування. Водночас невиконання страхувальником свого обов'язку з належного звітування перед Фондом не позбавляє останнього обов'язку проведення індексації страхових виплат.

Постанова Верховного Суду від 24 січня 2023 року у справі № 200/10176/19-а

- ❖ про право на перерахунок пенсії відповідно до ч. 1 ст. 59 Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали в наслідок Чорнобильської катастрофи»,

ПОЗИВАЧ

учасник ліквідації наслідків аварії
на ЧАЕС 2 категорії

ВІДПОВІДАЧ

Управління Пенсійного фонду України в
місті Вінниці

оскарження відмови в проведенні перерахунку пенсії відповідно до ч. 1 ст. 59 Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали в наслідок Чорнобильської катастрофи», як учаснику ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС 2 категорії

ПРЕДМЕТ СПОРУ

→ Задовольняючи позов, суд першої інстанції вважає, що оскільки наявними в справі доказами підтверджено факт проходження позивачем військових зборів для участі у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, а в силу положень Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», до військовослужбовців, в тому числі, належать військовозобов'язані, призвані на військові збори.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи в задоволенні позову, апеляційний суд дійшов висновку, що позивач не є особою, на яку поширюється частина 3 статті 59 Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», оскільки той брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи не під час проходження дійсної строкової військової служби, а під час військових зборів. ←

Постанова Верховного Суду від 10 листопада 2022 року № 0240/3675/18-а

- ❖ про право на перерахунок пенсії відповідно до ч. 1 ст. 59 Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали в наслідок Чорнобильської катастрофи»,

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- особа не має права на перерахунок пенсії на підставі ч. 1 ст. 59 Закону № 796-XII при виконанні ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС у випадку, коли вона не була військовослужбовцем, а призвана на спеціальні військові збори

Водночас суд апеляційної інстанції, відмовляючи в задоволенні позову, послався на ч. 3 ст. 59 Закону № 796-XII, згідно якої особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок цього стали особами з інвалідністю, пенсія по інвалідності обчислюється відповідно до цього Закону або за бажанням таких осіб - з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року.

Відтак станом на момент звернення до відповідача із заявою про перерахунок та до рішення Конституційного Суду України від 25 квітня 2019 року № 1-р (II)/2019 справа № 3-14/2019, останній за ч. 3 ст. 59 Закону № 796-XII можливий був за наявності трьох умов у сукупності (розширене тлумачення зазначеної статті без внесення змін до ч. 3 ст. 59 Закону № 796-XII не допускається): 1) особа має статус особи з інвалідністю; 2) особа отримала статус особи з інвалідність виключно внаслідок участі у ліквідації відповідних наслідків та у військових навчаннях; 3) особа брала участь у ліквідації відповідних наслідків та військових навчаннях лише під час проходження дійсної строкової служби.

Проте колегія суддів звертає увагу апеляційного суду, що позивач не звертався із заявою про перерахунок пенсії на підставі ч. 3 ст. 59 Закону № 796-XII, а просив провести його на підставі ч. 1 ст. 59 Закону № 796-XII, про що наголошує у позовній заяві, відзиві на апеляційну скаргу та касаційній скарзі.

Постанова Верховного Суду від 10 листопада 2022 року № 0240/3675/18-а

- ❖ наявність у дитини, народженої в результаті штучного запліднення, що відбулось після спливу 10 місяців після смерті батьків (одного з батьків), які є годувальниками, права на отримання пенсії у зв'язку з втратою годувальника

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Право дитини, народженої в результаті штучного запліднення, що відбулось після спливу 10 місяців після смерті батьків (одного з батьків), які в розумінні статті 36 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» є годувальниками, на отримання пенсії у зв'язку з втратою годувальника, як складової частини права на соціальний захист, яке гарантується, в тому числі, міжнародними зобов'язаннями України, не може ставитись в залежність із часом її народження, оскільки таке народження може відбутись й після спливу 10 місяців після смерті годувальника

Постанова Верховного Суду від 19 жовтня 2022 року № 420/5/22

- ❖ умови для надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Право на отримання статусу має дитина, а також особа, яка під час здійснення антитерористичної операції не досягла 18 років (повноліття), які внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, зокрема, зазнала психологічного насильства. У вирішенні питання щодо можливості надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, слід виходити з наявності у дитини статусу внутрішньо переміщеної особи.
- Також необхідним є наявність причинно-наслідкового зв'язку між воєнними діями, збройним конфліктом на території населеного пункту, включеного до Переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція затверджено розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2015 року № 1275-р «Про затвердження переліку, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України», та фактом настання обставин (насильство, каліцтво тощо), які мали негативний вплив на стан здоров'я та розвиток дитини, оскільки, виходячи із поняття дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, то саме внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту така дитина мала зокрема зазнати психологічного насильства.
- Віднесення населеного пункту до територій, на яких здійснювалася антитерористична операція, без проведення воєнних дій чи збройних конфліктів, не є достатньою законною підставою чи умовою для надання дитині статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів.

Постанова Верховного Суду від 24 січня 2023 року у справі № 360/3668/18

ІНШІ СПРАВИ

- ❖ припинення виплати житлової субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг з підстав надання недостовірної інформації про майновий стан сім'ї

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Надання громадянином, якому призначена житлова субсидія для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, недостовірної інформації про майновий стан сім'ї, є підставою для припинення виплати і повернення надміру виплаченої суми субсидії

Постанова Верховного Суду від 16 січня 2023 року у справі № 161/13897/17

❖ межі поширення гарантій Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Гарантії Фонду гарантування вкладів фізичних осіб не поширюються на відшкодування коштів за вкладами у банківських металах, оскільки такий вид вкладу не є грошовим зобов'язанням, що обумовлює відсутність поширення гарантій Фонду в частинні відшкодування коштів за вкладом у банківському металі

Постанова Верховного Суду від 22 листопада 2022 року у справі № 826/26971/15

❖ відшкодування моральної шкоди не регламентовано ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", який у спорах, пов'язаних з виконанням банком, у якому введена тимчасова адміністрація та/або запроваджена процедура ліквідації, своїх зобов'язань перед його кредиторами є спеціальними, не передбачено право позивача на відшкодування моральної шкоди у зв'язку з невиплатою банком-агентом гарантованих сум відшкодування.

Постанова Верховного Суду від 30 січня 2023 року у справі № 280/6460/19

- ❖ визначення трудового договору як домовленості між працівником і власником про умови виконання роботи

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Трудовий договір чинне законодавство визначає як домовленість між працівником і власником про умови виконання роботи, оскільки працівники самі не організовують роботу і виконують її не на власний ризик та розсуд, а підпорядковуються відповідним посадовим особам

Постанова Верховного Суду від 22 грудня 2022 року у справі № 500/2493/18

- ❖ щодо заборони інспекторам праці проводити інспекційні відвідування на підставі заяв осіб про порушення їхніх прав, питання про які на час призначення та проведення перевірки були предметом розгляду в судах

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Інспекторам праці у ході перевірки забороняється розглядати та перевіряти питання, яке є предметом розгляду в суді або щодо якого набрало законної сили рішення суду, перевіряти своєчасність, правильність і повноту виконання рішень суду

Постанова Верховного Суду від 24 січня 2023 року у справі № 380/6722/20

- ❖ щодо оскарження постанов Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 615 та від 30 вересня 2015 року № 788, якими Ощадбанку надано статус уповноваженого банку для банківського обслуговування внутрішньо переміщених осіб

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Надання можливості забезпечення виплат через установи уповноваженого банку, який має найбільш розгалужену мережу банківських установ, пенсій, довічних державних стипендій, усіх видів соціальної допомоги та компенсацій, матеріального забезпечення, надання соціальних послуг та розрахунків коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам зумовлено об'єктивною необхідністю у соціальному забезпеченні десятків тисяч осіб, що входять до перелічених категорій.
- При цьому оскаржувані постанови не тільки надають можливість забезпечити здійснення адресних виплат через установи уповноваженого банку, але й водночас не позбавляють відповідних одержувачів коштів права отримати такі виплати та, за необхідності, розмістити отримані кошти в будь-якій іншій банківській установі.
- Таким чином, метою прийняття оскаржуваних постанов Кабінету Міністрів України є збереження коштів соціально незахищених осіб, які перебувають на обліку як особи, що переміщуються з тимчасово окупованої території України, районів проведення антитерористичної операції та населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, забезпечення виплати пенсій та соціальних допомог, недопущення застосування шахрайських схем і протиправних дій під час здійснення таких виплат, запобігання фінансуванню тероризму.

Постанова Верховного Суду від 18 січня 2023 року у справі № 826/27185/15

- ❖ щодо обов'язку органів Держпраці проводити перевірку суб'єктів господарювання на виконання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Саме на органи Держпраці законодавчо покладений обов'язок перевірки суб'єктів господарювання на виконання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю. Підставою для призначення територіальним органом Держпраці позапланової перевірки є, зокрема, повідомлення відділення Фонду соціального захисту інвалідів про невиправлення помилки у звіті про зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю у строк до п'яти робочих днів з дня отримання повідомлення Фонду щодо незарахування кількості робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю. За наслідками такої перевірки, у разі підтвердження невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, у суб'єкта господарювання виникає обов'язок сплатити адміністративно-господарські санкції за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю

Постанова Верховного Суду від 21 листопада 2022 року у справі № 400/3957/21

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

❖ щодо погодження права на будівництво в межах історичних ареалів населених місць

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

114. З огляду на вищезазначене, положення статті 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини» у сукупності з положеннями Порядку № 318 у контексті виникнення спірних правовідносин у цій справі необхідно розуміти так:

- обов'язковість виконання вимог генерального плану населеного пункту, у складі якого виконано історико-містобудівний план із визначенням меж історичного ареалу цього населеного пункту, а отже і виконання цієї частини генерального плану, виникає у момент його затвердження;
- незатвердження науково-проектної документації з визначення меж історичного ареалу відповідно до статті 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини» не зумовлює автоматично нечинності Генерального плану або його скасування, не нівелює вимоги законодавства стосовно обов'язковості цього документа і врахування його вимог під час провадження містобудівної діяльності;

Постанова КАС/ВС від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21

❖ щодо погодження права на будівництво в межах історичних ареалів населених місць

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

- незатвердження науково-проектної документації із визначенням меж історичного ареалу відповідно до статті 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини» не можуть скасовувати закріпленого на нормативному рівні правового статусу відповідної території як об'єкта культурної спадщини, виводити її з під державної охорони (охорони законом) й порушувати баланс інтересів, досягнутий при затвердженні Генерального плану міста Києва, який розробляється та затверджується в інтересах відповідної територіальної громади з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, є чинним і обов'язковим до виконання, надавати необґрунтовану перевагу приватним інтересам над громадським інтересом територіальної громади міста Києва до культурної спадщини відповідно до її значення для суспільства, який визнається Україною згідно з домовленостями Сторін, досягнутими у Рамковій конвенції Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства;

Постанова КАС/ВС від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21

❖ щодо погодження права на будівництво в межах історичних ареалів населених місць

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

- оскільки на час виникнення спірних правовідносин і прийняття рішення у справі Генеральний план міста Києва та проект планування його приміської зони на період до 2020 року, у якому наявний історико-архітектурний опорний план (науково-проектна документація) з інформацією про зони охорони і межі історичного ареалу, є діючим, ніким не скасованим, а також враховуючи, що станом на час прийняття Генерального плану міста Києва, Порядок визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць, який визначає процедуру розробки та затвердження зон охорони і меж історичного ареалу, не набув чинності, визначені у Генеральному плані міста Києва зони охорони і межі історичного ареалу м. Києва слід визнавати затвердженими й такі повинні враховуватись суб'єктами господарювання під час здійснення містобудівної діяльності;
- відповідно до імперативних вимог пункту 17 частини другої статті 5 Закону України «Про охорону культурної спадщини» будівельні та будь-які інші роботи в межах історичного ареалу населеного пункту не можуть здійснюватися без отримання дозволу від центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини.

Постанова КАС/ВС від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21

❖ про преюдиційні обставини

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

115. Стосовно преюдиційного значення обставин, встановлених у справі № 640/9526/19, Судова палата зазначає таке.

116. Преюдиція – це обов'язковість фактів, установлених судовим рішенням, що набуло законної сили, в одній справі для суду при розгляді інших справ. Преюдиційно встановлені факти не підлягають доказуванню.

117. Звільнення від доказування з підстав установлення преюдиційних обставин в іншому судовому рішенні, передбачене частиною четвертою статті 78 КАС України, варто розуміти так, що учасники адміністративного процесу не зобов'язані повторно доказувати ті обставини, які були встановлені чинним судовим рішенням в іншій адміністративній, цивільній або господарській справі, якщо в цій справі брали участь особи, щодо яких відповідні обставини встановлені.

118. Тобто, за змістом частини четвертої статті 78 КАС України учасники адміністративного процесу звільнені від надання доказів на підтвердження обставин, які встановлені судом при розгляді іншої адміністративної, цивільної чи господарської справи. Натомість такі учасники мають право посилаючись на зміст судового рішення у відповідних справах, що набрало законної сили, у якому відповідні обставини зазначені як установлені.

119. Для спростування преюдиційних обставин учасник адміністративного процесу, який ці обставини заперечує, повинен подати суду належні та допустимі докази. Ці докази повинні бути оцінені судом, що розглядає справу, у загальному порядку за правилами статті 90 КАС України.

Якщо суд дійде висновку про те, що обставини у справі, що розглядається, є інакшими, ніж установлені під час розгляду іншої адміністративної, цивільної чи господарської справи, то справу належить вирішити відповідно до тих обставин, які встановлені безпосередньо судом, який розглядає справу.

120. Аналогічна правова позиція висловлена у постановах Верховного Суду від 28 квітня 2018 року у справі № 825/705/17, від 6 березня 2019 року у справі № 813/4924/13-а, від 12 жовтня 2020 року у справі № 814/435/18 та від 20 квітня 2021 року у справі № 817/1269/17.

Постанова КАС/ВС від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21

❖ про преюдиційні обставини

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

121. Преюдиційні обставини не потребують доказування, якщо одночасно виконуються такі умови:

- ці обставини встановлені судовим рішенням лише у господарській, цивільній або адміністративній справі (в визначених законом випадках, у рішеннях суду винесених у кримінальному судочинстві та у справах про притягнення до адміністративної відповідальності);
- ці обставини досліджені (оцінені) судом саме як обставина (юридично значимий факт) преюдиційного характеру та не є правовою оцінкою, наданою судом певній обставині (юридично значимого факту);
- ці обставини містяться у мотивувальній (як виняток, у резолютивній) частині рішення та відповідають вимогам пункту першого частини четвертої статті 246 КАС України, згідно з яким у мотивувальній частині рішення, серед іншого, зазначаються обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини; як виняток, певні преюдиційні обставини можуть міститися і у резолютивній частині рішення;
- судове рішення набрало законної сили;
- у справі беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини (наприклад, особа може посилатися на преюдиційні обставини, що містяться в судовому рішенні, ухваленому відповідно до глава 6 ЦПК України «Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення»).

Постанова КАС/ВС від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21

❖ про преюдиційні обставини

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

122. Водночас преюдиція під час встановлення та перевірки обставин справи не має абсолютного характеру, оскільки відповідно до статті 2 КАС України однією із засад адміністративного судочинства є офіційне з'ясування всіх обставин у справі.

123. Порівняння засада (принципів) цивільного та господарського судочинства, закріплених у статті 2 Цивільного процесуального кодексу України та статті 2 ГПК України відповідно із засадами (принципами) адміністративного судочинства, дозволяє стверджувати, що принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі є обов'язковим лише при вирішенні публічно-правових спорів.

124. Згідно з імперативними положеннями частини четвертої статті 9 КАС України, дотримуючись принципів змагальності та диспозитивності, суд вживає визначені законом заходи, необхідні для з'ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів з власної ініціативи.

125. Згідно з позицією Верховного Суду, висловленою, зокрема, у постанові від 29 листопада 2019 року у справі № 818/154/16, принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі полягає насамперед у активній ролі суду при розгляді справи; в адміністративному процесі, на відміну від суто змагального процесу, де суд оперує виключно тим, на що посилаються сторони, мають бути повністю встановлені обставини справи, щоб суд ухвалив справедливе та об'єктивне рішення; принцип офіційності, зокрема, виявляється у тому, що суд визначає обставини, які необхідно встановити для вирішення спору; з'ясовує якими доказами сторони можуть обґрунтувати свої доводи чи заперечення щодо цих обставин; а у разі необхідності суд повинен запропонувати особам, які беруть участь у справі, доповнити чи пояснити певні обставини, а також надати суду додаткові докази.

Постанова КАС/ВС від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21

❖ про преюдиційні обставини

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

СПРАВА СУДОВОЇ ПАЛАТИ

126. Як убачається зі змісту постанови Шостого апеляційного адміністративного суду від 10 грудня 2019 року у справі № 640/9526/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Рибалко-Компані» до Департаменту містобудування та архітектури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання протиправним та скасування рішення в частині, у цьому рішенні не встановлено інших, ніж у справі, що розглядається, обставин.

У постанові від 10 грудня 2019 року у справі № 640/9526/19 Шостий апеляційний адміністративний суд дійшов висновку про відсутність у позивача обов'язку отримувати від Міністерства культури України дозволи або погодження, пов'язані із здійсненням будівництва, зокрема, погоджувати проектну документацію, отримувати дозвіл на земляні та інші будівельні роботи тощо.

Крім того, у постанові від 10 грудня 2019 року у справі № 640/9526/19 суд апеляційної інстанції дійшов вищезазначених висновків з урахуванням правової позиції Верховного Суду, викладеної у постанові від 27 лютого 2019 року у справі № 826/5755/17, від якої Судова палата вирішує відступити.

127. З огляду на вищезазначене, Судова палата доходить висновку, що суди попередніх інстанцій у цій справі помилково вважали преюдиційними обставини, які фактично є правовою оцінкою обставин справи. Водночас не має преюдиціального значення оцінка судом конкретних обставин справи, які не оспорювалися, мотиви рішення, правова кваліфікація спірних правовідносин.

Постанова КАС/ВС від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21

Верховний
Суд

Дякую за увагу!